

T. B. B
250

Д-Р МАРКО Т. ЛЕКО

О ЧИСТОЋИ

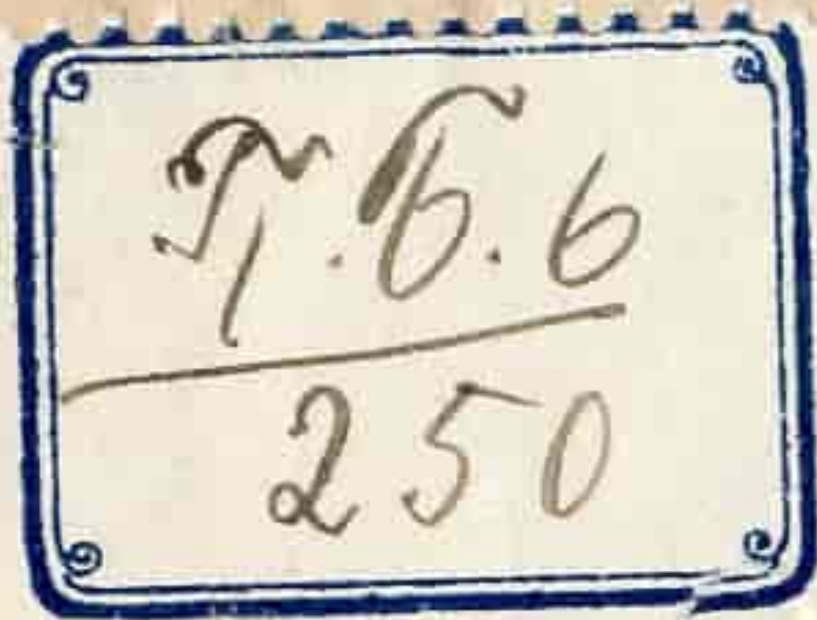
ХЕМИСКОЈ И СОЦИОЛОШКОЈ

Предавање са хемиским експериментима, одржано 20. фебруара 1926.
на Народном Универзитету у
дворници Нове Зграде Београдског Универзитета.

*Ошамцано из „Трговинског Гласника“
бр. 146/150 од 1926.*

БЕОГРАД,
Штампарија „Мироточиви“, Кнез Михаилова 54
1926.

D

ID=291480583

УНИВ. БИБЛИОТЕКА
И. Бр. 45261

Д-Р МАРКО Т. ЛЕКО

О ЧИСТОЋИ

ХЕМИСКОЈ И СОЦИОЛОШКОЈ

Предавање са хемиским експеримен-
тима, одржано 20. фебруара 1926.
на Народном Универзитету у
дворници Нове Зграде Бео-
градског Универзитета.

Ошшампано из „Трговинског Гласника“
бр. 146/150 од 1926.

БЕОГРАД,
Штампарија „Мироточиви“, Кнез Михаилова 54
1926.

О ХЕМИСКОЈ И СОЦИОЛОШ- КОЈ ЧИСТОЋИ

Ово предавање израдио сам поводом молбе представника Савеза Трезвене Мladeжи, који су ме недавно походили и замолили да у корист њихова Савеза одржим једно предавање на Народном Универзитету. Посетили су ме млади г. Димитрије Трајановић, председник Кола «Србадија», Савеза Трезвене Мladeжи са једним чланом тога Савеза, и мада сам им том приликом саветовао, да потраже другог предавача, коме је боље но мени познато шта и како раде у њиховом Савезу, ипак не хтедохе примити мој савет, остављајући ми да сам размишљам и изаберам предмет за ово предавање.

Напоследку примио сам се те почасти, пошто нам је и дужност помагати омладину, која се бори против једног друштвеног порока, против једне велике друштвене невоље, против пијанства.

Питање је само: што би о појанству могао говорити хемичар?

По правилу надлежна је Социологија бавити се питањем о друштвеним

пороцима, а не Хемија. Између Хемије и Социологије разлика је врло велика. Поред тога Социологија није у стању тако брзо и поуздано, експерименталним путем решавати своја питања као Хемија. При свем том може се наћи нека сличност између Хемије и Социологије. Тако н. пр. Хемија се бави проучавањем хемиских индивидуа а Социологија проучава социолошке индивидуе.

Хемиске су индивидуе: вода, алкохол, шећер, со, сичан, сумпор, злато итд., а социолошке су индивидуе људи. Затим у Хемији врло је значајно питање о *чистоћи хемиских индивидуа*, а са социолошког гледишта још је значајније питање о *чистоћи социолошких индивидуа*. Као што има чистих и нечистих људи, тако има чистих и нечистих хемиских индивидуа.

По спољашности не може се познати да ли су хемиске и социолошке индивидуе довољно чисте. Оне могу изгледати сасвим чисте, а у ствари да су пуне опасне нечистоће.

«Није све злато што сија».

Пијан човек, ма колико да је окупан, чист и лепо одевен, ма колико изгледао по спољашности чист, у ствари је врло прљав: алкохол у алкохолним пи-

ћу прља човека. Алкохол даје јачину алкохолном пићу (пиву, вину, ракији, ликерима, шампању итд.) и врло непо-вољно утиче на здравље. Алкохол опија човека, а кад је пијан не зна шта ради и страховито греши. Пијан човек није чист.

Алкохол сам по себи сасвим је чиста течност. Алкохолом чисте се прљаве ствари, чувају се анатомски и други слични препарати од трулежи, с помоћу алкохола праве се најфинији парфими, али кад алкохол у већој количини доспе у човечији организам, учини да човек постане врло прљав.

Алкохол има врло лепих и корисних особина, које губи кад се у већој количини налази у човечијем организму. И самом алкохолу, кад би осећао као ми, не би право било, што се тако злоупотребљава. Његова је права употреба у хемиској индустрији. Ту је алкохол задовољан што је од користи као растворно средство, за тим као материјал за гориво, осветљење, моторну снагу. Ту је поље рада за алкохол, ту је алкохол од користи а не кад сагорева у човеку да наноси друштву онако велику штету. Против пијанства води се врло јака а и доста успешна борба, али није само алкохол, нису само алкохолна пића која наносе друштву та-

ко велику штету. Има људи, који и не пију алкохолна пића, који се не опијају, па ипак су веома нечисти и нису мање штетни по друштво од пијаних људи.

Као год што се води борба против пијанства, исто тако дужни смо најенергичније борити се и против свега оног што смета стварању и развитуку социолошки чистих људи и социолошки чистих жена.

*

Кад смо већ поменули алкохол, узетимо на прво место да нам та хемиска индивидуа послужи као пример о хемиској чистоћи.

Алкохол или шпиритус, који се продаје по радњама, није сасвим чист алкохол. Сасвим чист алкохол и не продаје се за обичну домаћу и другу техничку употребу.

Сасвим чист алкохол, или тако зва-ни *апсолутни алкохол*, безбројна је, бистра течност, слабог пријатног мириса. Мириса је тако слабог, да се у алкохолном пићу по мирису обично и не осећа, и употребљава се и за прављење вештачког алкохолног пића.

Да би се у опште спречила примена алкохола за произвођење вештачког алкохолног пића, а и да би се у погледу

плаћања монополске таксе олакшала употреба алкохола за домаћу и индустријску потребу, алкохол се меша са разним материјама, непријатног мириса, па и с отровним материјама, које се могу лако познати. Са таквим и сличним материјама помешан алкохол зове се *денатурисани алкохол* или *денатурисани шпиритус*. Такав смрдљив денатурисани шпиритус троши се и код нас за домаћу и другу техничку потребу.

Чист алкохол може се одвојити и из алкохолног пића, *дестилацијом*. За пречишћавање хемиских индивидуа служимо се често дестилацијом.

Експерименти: Показује се и описује се дестилациони апарат, који се примењује у хемиским лабораторијама и упоређује са казаном, у коме се пече ракија. Као дестилациони објекат за пример је узето црно вино. За време дестилације приказује се разлика између предестиловане течности тако званог дестилата, и то оног дела дестилата, који прво предестилује, тако званог «првенца», и вина. Запаљена жижица гаси се у вино а првенац дестилата запали се и сагорева као алкохол (шпиритус). Дестилацијом вина, као што је познато, добива се коњак.

Дестилацијом ослобођено вино од алкохола, нема опијајућег дејства, али то већ и није више вино.

Као из вина тако и из сваког другог алкохолног пића може се дестилацијом (препецањем) добити и сасвим чист алкохол. Само такав алкохол био би обично веома скуп и не би се из таквог материјала могла подмирити онако велика потреба у потрошњи алкохола.

За индустриску производњу алкохола служе жита, кромпир, отпаци у пречишћавању шећера из репе или трске и у опште из материјала, у коме има скроба или шећера. У томе материјалу прво се на особени начин претвара скроб у шећер, па шећер у алкохол, и тек онда се дестилацијом издваја алкохол.

Алкохола има и у хлебу. Кад се пече *хлеб*, одлази већи део алкохола. Помисљало се да се и на тај начин, поред хлеба, производи и шпиритус.

Не знам, да ли вам је познато да се алкохол налази и у човечијој погани. У материјалу, који се налази у нужничким јамама има толико алкохола, да би и тај материјал могао корисно послужити за добијање алкохола.

И из тога нечистог материјала може се добити исти такав чист алкохол као и из вина или другог каквог алкохолног пића.

Ни најсавршенијим данашњим методама испитивања, ако је алкохол сасвим чист, не може се познати да ли је из вина или из људске погани.

Као што видимо, хемичар је у стању без обзира на порекло, дакле и из најнечистијег материјала произвести и најчистије хемиске индивидуе.

Када би и социолошке индивидуе биле послушније, и социолози могли би имати већег успеха у пречишћавању социолошких индивидуа.

Причајући једноме староме другу како се н. пр. вештачки коњак може направити и из алкохола, који је добивен из оног материјала, који сматрамо као најнечистији, толико му се смучило, да после тога никад више, кад год ми је долазио у посету, није хтео при послуживању узети чашицу коњака, ма да га је радо пио, пошто му је, вели, гадно пити га код хемичара, који сматра да је алкохол из вина исти, као и онај из заходског ђубришта.

И у материјалу, који би се по изгледу могао сматрати као посве нечист, као какав отпадак без вредности, хе-

мичари налазе најчистије, најлепше и најкорисније производе. Сви знате како изгледа *катран*. По његовом изгледу не би се могло рећи, да садржи неке производе од веће вредности. Хемичари су пронашли у катрану толико лепих и корисних производа, да се на томе развила једна од највећих хемиских индустрија. Дестилацијом дрвета, каменог угља и другог сличног материјала поред ваздушастих или тако званих гасовитих производа, воде и у води растворених материја, *добива се и катран*. У катрану има врло много лепих и чистих хемиских индивидуа, који се дестилацијом или на који други начин могу из катрана добити. У катрану се налазе производи који су од врло велике индустријске вредности, а разликују се међу собом, на пр. и по степену испарљивости; ту има бензола, који кључа на 80° , толуола на 110° , карбола на 183° , крезола на 203° , нафталина на 218° , антрацена на 360° C. Из такве мешавине могу се одвојити поједини производи *дестиловањем*, и то тако званим *фракционим дестиловањем*. Посматрањем температуре у суду у коме се на пр. катран дестилује, за време дестилације, могу се засебно, дакле у фракцијама, ухватити производи, ко-

ји на извесној температури прелазе у пару. Тако се дакле могу засебно ухватити производи, који се испаравају на нижој а засебно они, који испаравају на вишој температури и после тога добивене фракције, понова се фракционишу, док се не добије сасвим чист производ. (Објашњавање на дестилационом апарату операција фракционе дестилације).

Из оних производа, који се фракционом дестилацијом издвајају из катрана, справљају се хемиским процесима многобројне врло важне хемиске индивидуе.

Показују се разне особито лепе боје, познате под именом вештачких (анилинских) боја. међ којима има не само много лепших од природних, већ и тако исте постојећих као што су најбоље и најпостојаније природне боје. Показују се и други одвећ важни хемијски производи, који су порекла из катрана каменог угља.

Не само дестилацијом, већ и на друге начине пречишћавају се хемиске индивидуе. Од тих разних начина по најчешће се примењује начин пречишћавања, који се оснива на разликовању тела по степену растворљивости у појединим растворним средствима. Тако

на пр. из смеше песка и соли (која се приказује) можемо одвојити со растварањем у води. Со раствара се у води, а песак се не раствара. Кад прелијемо водом такву смешу песка и соли, вода ће растворити со, и можемо одвојити со од песка цеђењем, *филтрацијом* и прањем песка на цедилу (филтру): водом можемо спрати целу количину соли и добити у процеђеној течности со, а на цедилу остаје песак без соли (експеримент).

Мада је та операција као што видимо доста проста, ипак и ту је потребно знати како се најправилније може извршити и како се може познати, да ли је том операцијом испирања добијена чиста индивидуа. Та је операција и веома важна, јер се њоме по најчешће служе хемичари ради пречишћавања хемиских производа. Да би се тај начин пречишћавања још боље представио и да би се у исто доба показало на који се начин хемичари уверавају, да је нека материја потпуно испрана од нечистоће, треба да извршимо још један експеримент. Узећемо сад за пример *каломел*, опште познати лек, који се веома цени као лековито средство и за децу. Чистоћа је код каломела у толико важнија, што према

начину справљања може садржавати сирицика (корозива, сублимата), материју која долази у ред најжешћих отрова. По спољашности не може се опазити, да ли је каломел чист и да ли садржи сирицика, јер у прашку сирицик исто тако изгледа т. ј. исто је тако бео као и каломел. Али сирицик раствара се у води, а каломел се не раствара. Испирањем с водом на цедилу може се дакле каломел сасвим очистити од сирицика. Експериментом показано је како се каломел на цедилу испира са водом и како се може познати да ли је каломел у довољном броју вода опран од сирицика. Док год каломел није довољно опран у процеђеној течности налази се сирицик, а да се сирицик налази у процеђеној течности може се лако познати: узме се раствор сумпор - водоника или сличног једињења сумпора и кад се процеђеној течности од испирања каломела дода нешто мало раствора тога једињења сумпора, па ако течност (која је ичане бистра и безбојна као чиста вода) поцрни, знак је да каломел није још довољно опран, и мора се дотле испирати на цедилу, док год се не добије процеђена течност, која и додатком раствора сум-

пор-водника остаје потпуно бистра и безбојна као чиста вода.

Показују се процеђене течности од испирања нечистог каломела водом. У колико је нечист каломел испиран у већем броју вода, у толико мање, додатком раствора сумпорног једињења попрни та процеђена течност. Напоследку кад је каломел потпуно испиран, процеђена течност додатком раствора сумпорног једињења не мења се, остане бистра и безбојна као чиста вода.

Кад се посматрају појаве код овог експеримента са каломелом, и види како су хемичари у стању на врло прост начин сасвим поуздано сазнати, да ли је нека материја довољно чиста, кад се посматрају те појаве могло би се пожелети да и социолози нађу пута и начина како би се и код људи могао довољно поуздано одредити степен њихове социолошке чистоће.

Било би веома корисно када би стручни социолози ближе познавали Хемију, и упознавајући се са хемиским методама рада, научили се и већем стрпљењу.

О начину пречишћавања хемиских индивидуа поменули смо *дестилацију* и *филтрацију*, да поменемо још и *кристализацију*.

Особито је велика радост хемичара, кад у пречишћавању чврстих материја добије кристале. Кад се добију кристали то је већ знак, да смо се приближили хемиски чистој индивидуи. (Показује се неколико лепо кристалисаних хемиских једињења и говори о начину добивања кристала).

Кад је овако велика радост хемичара у добивању хемиски чистих индивидуа, у пречишћавању мртвих предмета, колика би тек радост била социолога, када би се могао послужити поузданијим методама у пречишћавању живих људских створења.

И од најидеалније хемиске чистоће не можемо имати велике користи, ако се живи међ индивидуама које нису социолошки довољно чисте. Социолошка чистоћа је важнија од хемиске чистоће. За живот нам је на првом месту потребна *социолошка чистоћа*.

Од социолошке нечистоће врло се много страда и пати. Против тога води се врло јака борба, али је успех веома слаб. Једни се у тој борби упропашћавају а поред тога их неки њихови противници још и исмејавају. Други се бране и веле да су њихови противници гори од њих, да су социолошки нечистији; трећи се здружују и заштићују те

заједнички воде одвећ нечист социолошки живот итд.

Ту нам и најбољи социолози не могу помоћи. Сви осећамо тешкоће нечистог живота и сви бисмо хтели допринети нешто пречишћавању социолошких индивидуа, како би живот био лакши и бољи.

Да би се неко бавио пречишћавањем хемиских индивидуа, мора познавати науку Хемију. Не може се правилно бавити ни примењеном Хемијом, без специјалног знања из Хемије. Примењеном Социјологијом пак баве се сви: и гимназисте и великошколци и научњаци и трговци и занатлије и сељаци, сваки који размишља о животу, бави се социологијом. Пре но што сам почео бавити се Хемијом, још у гимназији као некадањи члан ђачке дружине «Нале», бавио сам се социологијом а затим као великошколац у Цириху, ма да ми не беше ни пуних 17 година, имао сам смелости да напишем и објавим чланак: «О праву на рад и право на зараду» по Прудону.

Таква врста бављења Социологијом може се донекле одобравати. Корисно је размишљати о животу и бавити се Социјологијом, у колико је то основано на једној врсти идеализма, јер је живот празан без идеализма.

Велика је пак невоља што се мешају дилетанти и у *практично* решавање социјалних питања, без довољног знања, искуства и спреме, и што силом намећу другима социјалне реформе, а сами се нису довољно социолошки пречистили.

Такви наметљиви дилетанти направе у друштву толики вашар, да и најбољи социолози не могу у томе да се нађу.

Не може сваки да буде меродаван и јак социолог. Поред великог знања и искуства, социолог мора имати још и нешто више, што би га одликовало у раду од других људи.

Прави социолог, да би имао успеха у своме раду, мора пре свега бити социолошки чистији од своје околине.

Социолози који једно говоре а друго творе, не могу имати трајног успеха. Њихова је наука кратка века, и присталице их брзо напуштају.

Ни за једним од светских социолога није до данас пошао народ у тако великој маси, као за оснивачима религија. Ни једном од светских социолога није остао народ тако дуго веран као *Оснивачу наше религије*, као и према Мојсију, Мухамеду, Буди, Конфучију . . .

Оснивачи религија цене се као људи, који су социолошки најчистији.

Као што у Хемији не може бити напретка без хемиски чистих индивидуа, тако и Социологија не може се брже и правилније развијати без социолошки чистих људи.

Као што се у природи одвећ ретко налазе хемиски чиста једињења, тако и у друштву нема социолошки чистих људи. Социолошки најчистији људи, који су се до сада појављивали, били су оснивачи религија. Према томе оснивачи религија као социолошки најчистији људи има да послуже за основу и углед социолозима у њиховом раду.

Са таквим мишљењем, да у проучавању и решавању социјалних питања има да послужи за основу и углед Оснивач наше религије, са таквим мишљењем, знам, да се не слаже већина данашњег друштва.

На ту основу друштво се враћа тек онда, кад наиђу велике несреће. А чим настану боље прилике, обично се забравља на религију. Данас се чује и прима само глас оних, који говоре: «Шта ће нам религија? Није нам потребна поред науке. Довољно је да нам само наука служи за основу социоло-

шких пречишћавања!» Као да се наука налази на највишем ступњу свога развитака!

И наука, као и религија, у својој примени поступно се развија. Није све оно тачно у науци, што нам данас изгледа као да је тачно.

Недавно смо имали прилике чути на једном предавању Народног Универзитета, како се у Хемији раније објашњавао процес сагоревања. Садања Хемија, као што је познато, и оснива се на објашњењу процеса сагоревања. Према садашњем ступњу развитака науке, оно старо објашњење процеса сагоревања, изгледа нам данас смешно — апсурдно.

Кад су такве прилике у једној тако поузданој експерименталној науци као што је Хемија, шта се може тражити од Социологије, која није ни приближно тако развијена наука као Хемија! Погрешно је, дакле, према тренутном развитаку науке, а и према тренутном развитаку примењене религије, рушити религију.

Истина је да се религија често злоупотребљава, али због тога не треба рушити религију. Злоупотребљава се и наука, па никоме не пада на ум да руши науку.

Они који руше религију, који руше главни извор социолошког пречишћавања људи, руше и науку. Није ни мало научно рушити религију на основу садањег развитка науке.

Многи руше религију и због чуда, која у религији налазимо. Са научног гледишта много је што-шта некада изгледало као чудо, а данас опет чудимо се како се могло сматрати као чудо оно што у ствари није чудо. Ми данас можемо чути глас из Рима, Цириха, Париза и т. д. Чујемо из тако великих даљина говор, песму, музику тако јасно, као да је ту близу нас и то је чудо за свакога, коме нису познати електромагнетни таласи са њиховом дужином. То у ствари није било чудо ни онда, кад наука није знала то. И данас наука не зна све и представници науке морају бити смернији и не правити се да знају и оно што у ствари не знају и да постану «безумни од знања» (Прор. Јеремија 10/14.).

Сасвим је неосновано због чуда, рушити религију. И оно дакле што нам се данас чини чудо, развитком науке може се показати да није чудо.

С особитим задовољством слушамо говоре, песму, музику — слушамо гласове из врло великих даљина, а врло

нерадо слушамо један глас, који се у нама самима налази. Много веће користи имало би друштво, када би наука помогла, да глас, који се у нама налази, глас савести, глас Божији, да тај глас јасније и боље чујемо по гласове из највеће удаљености.

Место да нам се у томе помогне, нађе се по неко од школованих људи, да у својим популарним предавањима омаловажи баш оно веровање, које нам помаже да глас Божији боље и јасније чујемо.

На основу неких специјалних научних испитивања, недавно је с овог места један од предавача Народног Универзитета ушлео Религију са Зоологијом и покушао да омаловажи Религију. Чујем већ како се и мени не одобрава што ушлићем Хемију са Религијом.

Међу тим није право допуштати с једне стране да се на основу науке омаловажава и руши религија, а не допуштати да се чује и друга страна, са које се религија може бранити с помоћу науке.

Говорећи о пореклу човека, поменути предавач вели, да је религија одавно одговорила на питање о пореклу човека. али да се тај одговор не само не слаже са гледиштем науке, већ је *пот-*

пуно апсурдан. То значи да је потпуно безуман, потпуно беспаметан одговор религије на питање о пореклу човека. Кад се за једну религију може рећи, да је њена основа потпуно апсурдна, потпуно безумна, потпуно беспаметна, онда нам таква религија није потребна, треба је напустити, треба је срушити. Е, сад вреди чути, какав нам одговор даје наука о пореклу човека. Предавач вели да одговор науке о пореклу човека гласи: «Човек је постао од мајмуна».

Кад су те речи изговорене у овој дворници, настало је «бурно пљескање».* Користећи се таквим расположењем својих слушалаца, наставља рушитељ наше религије и вели како ће у својим предавањима показати, «да је човек животиња». Кад је изговорио те речи, на галеријама настало је «пљескање помешано са смехом, које се брзо пренело на целу салу» — и сам се — веле — предавач смејао. Смеје се — значи, пријатно му је што је погодио укус публике, која пљеска и смеје се кад чује, да је човек постао од мајмуна и да је човек животиња!

Заиста смешно!

* „Време“ од 30. новембра 1925.

Често се смејемо и кад је за плакање. Смејемо се и кад човек падне, без обзира да ли се при том утрувао или не . . .

Није ништа ново чути, како је човек постао од мајмуна и да је човек животиња. Ту песму слушамо 50 и више година и посматрамо њене последице, а и знамо, како та песма нарочито утиче на омладину. Омладина једва чека да се ослободи религије и када јој се још каже како се основа наше Религије не слаже са гледиштем Науке, онда је сретна, што може слободно из царства човечијег прелазити у царство животиње.

Научним испитивањем у осталом није се могло до сада сасвим поуздано доказати, да је човек постао од мајмуна.

Кад једно питање наука још није дефинитивно решила, онда имамо да бирамо: или ћемо веровати, да ће се тако нерешено научно питање дефинитивно решити у извесном правцу или да у то не верујемо.

Ово се нарочито односи на питања која су тешње везана са погледима на живот и са начином живота људи.

У таквим случајевима, нарочито у популарним предавањима, није ни мало паметно омаловажавати религију.

Одговор наше религије о пореклу човека гласи:

«И рече Бог, да начинимо човека по своме обличију, као што смо ми, који ће бити господар од риба морских и од птица небеских и од све стокe и од целе земље и од свих животиња, што се мичу по земљи. И створи Бог човека по обличју своме, по обличју Божијем створи га; мушко и женско створи их. И благослови их Бог и рече им Бог: Рађајте се и множите се, и напуните земљу и владајте њоме и будите господари од риба морских и од птица небеских и од свега звериња што се миче по земљи».

Верујући дакле да је творац свега што се види и не види, да је Бог створио човека по своме обличју и створио га да влада и да буде господар од риба морских и од птица небеских и од све стокe и од целе земље и од свих животиња што се мичу по земљи, верујући у то не можемо веровати неком тако званом *научном* предсказивању, као да је човек постао од мајмуна и да је човек животиња. Ми верујемо да ће се Наука у свом развиту све више и више приближивати Религији и одговору наше религије о пореклу човека.

Непријатељ Религије овако пак пред-

ставља положај човека у животињском царству:

«Све до 18. века сматрало се, да у биологији постоје три царства, т. ј. царство биљака, царство животиња и царство човека. Тек у 18. веку научници су увидели, да је и човек животиња. Наука му је тада одредила место у животињском царству међ сисарима. Ту је човек заузео прво место у првој врсти т. з. сисара-примата, где су се поред човека налазили још мајмуни и слепи миш.*

Замислите само како би изгледала група те врсте животиња у једном великом стакленом орману, какав обично виђамо по јестаственичким кабинетима. У таквом једном великом стакленом орману гледамо дакле модел *човека*, једног од оних, који говори народу да је човек животиња — гледамо модел таквог човека у природној величини: човек лепо обучен, а можда и наг уметнички израђен од воска или сличних материја, поред њега такође леп модел *мајмуна*, а над човеком и мајмуном лебди *слепи миш* са раширеним крилима! Зар се не би свако насмејао, кад би у неком јестаственичком музеју угледао тај стаклени орман, у

* „Време“ од 30. нов. 1925.

коме је изложена та врста животиња: човек, поред њега мајмун, а изнад њих слепи миш! Међу тим то друштво од три члана није било дугог века. Једног дана долази чувар музеја и раставља човека и мајмуна од слепог миша. Избацује из тога друштва слепог миша и оставља у орману само човека и мајмуна. То је већ успех науке: човек и мајмун ослобођавају се једног члана, који не припада њиховом друштву. Јадан човек остаје и даље у друштву с мајмуном и чека развитак науке, па да се ослободи и мајмуна! «Доцније развићем науке», вели наш непријатељ религије, «слепи мишеви испали су из врсте примата».*

Кад је дакле развићем науке одвојен слепи миш од човека и мајмуна, зашто не бисмо могли очекивати, да ће се једнога дана развитком науке одвојити и мајмун од човека?

*

Као у природи у опште тако и у друштву није лако наћи социолошки чисте индивидуе. Ретки су леви кристали дијаманта и драгог камења, ретко се налази у природи чисто злато и платина, па ретко се налазе и социолош-

* „Време“ 30. нов. 1925.

ки чисти људи и социолошки чисте жене.

Према досадањем искуству за социолошко пречишћавање људи није довољно. Служити се само резултатима светске науке, јер и школовани људи, и ако знају, не примењују науку увек, како треба.

И многи школовани људи често пута не држе се ни најосновнијих начела науке о чувању душевног и телесног здравља. И доста школованих људи проводи живот на изворима најстрашније социолошке нечистоће. Није потребно и сада набрајати те изворе, они су нам и сувише добро познати и по своме шкодљивом дејству како на душевно тако и на телесно здравље.

Ту као што знамо не помаже нам Наука и није моћна задржати свет и сачувати га од најотровнијих извора нечистоће.

Нема дана, а да у дневним листовима не прочитамо једну или више вести о неким жалосним и страшним догађајима, који су последица «модерног» животињског лакомисленог начина живота, последица социолошке нечистоће. Ова социолошка нечистоћа угушује најплеменитија осећања, угушује осећања чисте и мирне савести.

Жалимо се и на управу наше општине у Београду, што није у стању одржавати бољу чистоћу у вароши, јер нам није лако гушити се у прашини и газити дубоко блато.

Наш славни Београд раширио се и заузео тако велику просторију, да је немогућно према финансиској и културној моћи наше општине одржавати ред и чистоћу онако, како бисмо желели.

Као дугогодишњи одборник Београдске Општине знам врло добро, како се водила и води жестока борба између одбора и општинске управе, а и међ одборницима, ради модерног уређења Београда. Знам како је тешко у тој борби остварити оправдане жеље Београђана.

Али није право због неуређености Београда бацити сву кривицу на управу Београдске Општине. Није само она крива што Београд није чистији.

Од Београђана, од њихове *социолошке чистоће* зависи напредак Београда. Од социолошке чистоће појединих индивидуа у опште зависи напредак у друштву.

*

Мора се признати, да се у погледу социолошке чистоће налазимо још на

врло ниском ступњу културе и да је према томе најпреча потреба *културно пречишћавање појединих чланова друштва*. Без социолошког пречишћавања нема напретка.

За социолошко пречишћавање, поред науке, потребна је и помоћ Божија.

Угледањем на Оснивача религије, преко кога се можемо приближити Богу, и веровањем у Његову божанску моћ, добива човек снаге постати господар над оним што га прља, постати господар над људским пороцима — нарочито над оном змијом, која је преварила прву жену Еву, а која угушује глас наше савести. Човек мора постати господар над Евином змијом, да би се социолошки очистио и да би се могао правилно развијати и усавршавати.

Ко мисли да социолошко пречишћавање може постићи и без Божије помоћи, нека тако продужи, али ће се кад тад љуто кајати, што није покушао поред науке, приближавати се и Богу — живети по вољи Божијој и управљати се по Његовом закону.

Зна се да има нерелигиозних људи, који су социолошки чистији од тако званих религиозних људи, али и то се зна да само формална религиозност није знак социолошке чистоће.

Човек је створен да се стално усавршава. Без сталног усавршавања нема човечног живота. Питање је само, да ли ћемо се моћи усавршавати једино на основу науке својим сопственим знањем и искуством.

Мада се Наука стално развија и обележава друштву највеће користи, ипак се мора признати, да у тој мери не расте и број социолошки чистих инди-видуа.

Познати савремени научник Ајнштајн вели: »Напредак Науке није у стању заменити одсутност добре воље и недостатак љубави према ближњем».

Дужни смо дакле тражити узроке, који сметају бржем и бољем социолошким пречишћавању.

Од социолошке чистоће појединаца зависи да ли ће у свету бити више или мање несрећа.

Човек, као што знамо, ужива највећу слободу, — остављено му је да бира и да у своме социолошким пречишћавању и усавршавању избере оно, што би нашао да најбоље одговара човечном животу.

За човечни живот потребне су социолошки чисте личности, потребно је да сваки озбиљно размишља и да се ста-

ра о свом сопственом социолошком пречишћавању.

Не само Хемији, Социологији и другим наукама и струкама, већ и свима, који мисле и раде на поправљању свога и друштвеног живота, потребна је помоћ Божија.

